

4. ORTHOAGOGISCHE MUZIEKBEGELEIDING

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wil ik verder ingaan op de werking van muziek als middel. Om een duidelijker beeld te kunnen krijgen van de mogelijkheden binnen mijn vakgebied ben ik opzoek gegaan naar een goede omschrijving van mijn functie. Ik ben hierbij uitgekomen op de onderstaande beschrijving van orthoagogische muziekbegeleiding (O.M.B.).

4.2 Beroepsprofiel van de Orthoagogische Muziekbegeleider - brochure Hogeschool Inholland

De toepassing van Orthoagogische Muziekbegeleiding

Het begrip Muziektherapie als beroepsbeoefening heeft in de loop der jaren een ontwikkeling doorgemaakt waarin onderscheidt wordt gemaakt in de toepassing. Bij *muziek-psychotherapie* staat de behandeling van een psychische stoornis centraal en komt daarom vooral voor in het werkveld psychiatrie. De orthoagogische behandelvorm richt zich meer op stoornissen die voortkomen of verwant zijn aan een beperking. Onder dit begrip wordt niet alleen motorische en verstandelijke beperking verstaan, maar ook de beperking van een dementerende of van een chronisch psychiatrische patiënt. Deze specialisatie binnen muziektherapie is de *Orthoagogische muziekbegeleiding*.

Orthoagogische muziekbegeleiding is bedoeld voor mensen met een blijvende beperking. Dit heeft als consequentie dat de cliënt zich door de beperking vaak niet bewust is van de therapeutische doelstelling, of zelfs helemaal niet gemotiveerd is voor een therapie. Muziek staat voor de cliënt centraal en de orthoagogische muziekbegeleider gebruikt zijn muzikale aanbieding als verleider. Er is geen sprake van een duidelijk afgeronde behandeling. Ook al heeft de cliënt minder last van de gevolgen van de beperking, hij/ zij zal na het behalen van de doelstelling nog veel ondersteuning nodig hebben en de eenmaal opgebouwde relatie moeilijk kunnen missen. Verbale ondersteuning is door de handicap niet altijd mogelijk, de non-verbale muziek is dan het belangrijkste communicatiemiddel.

Het medium muziek

Het medium muziek is binnen de orthoagogische muziekbegeleiding een heel ruim gegeven, welke minder aan normen en waarden gebonden is dan gebruikelijk in de maatschappij. Een ieder herkent muziek als onderdeel van het leven, waaraan men makkelijk deelneemt. Muziek is dan 'geluid welke voor de cliënt emotie oproept'. Regelmatig heeft de orthoagogische muziekbegeleider te maken met cliënten die door hun handicap totaal afhankelijk zijn van hun omgeving, die zelf niet (bewust) kunnen bewegen. Receptieve muziekbeleving, waarbij de cliënt luistert naar door de begeleider gespeelde muziek kan dan van grote waarde zijn om contact te maken en belevingsmomenten op te roepen. De begeleider dient daarom te beschikken over een groot muzikaal improvisatievermogen.

Beroepsidentiteit

De zorginstellingen voor gehandicapten kennen in geringe mate een behandelklimaat. De orthoagogische muziekbegeleider zal daarom vaak zijn beroepsidentiteit moeten verduidelijken. Het enthousiasme van de deelnemers bepaalt vaak zijn erkenning op dat gebied. Over zijn eigenlijke doelstelling, het verbeteren van het welzijn en het verminderen van de gevolgen van de beperking, zal hij regelmatig voorlichting moeten geven, omdat deze voor de andere werkers niet altijd zichtbaar is. Verder is hij ook mede verantwoordelijk voor het leefklimaat van de instelling. Iemand met een beperking is vaak erg afhankelijk van de omgeving waarin deze verkeert. Een slecht geluidsmilieu in de vorm van een slechte akoestiek, of luid spelende geluidsdragers zijn bepaald geen voorwaarde voor het bewust gebruik maken van het therapeutische karakter van het medium muziek. Ook daarin heeft een orthoagogische muziekbegeleider een adviesfunctie.

4.3 Het proces

In *Engagement* (magazine van de NVA), nummer 4, augustus 1996 werd het therapeutische proces beschreven in vier fasen:

1. De fase van de auditieve waarneming (dus het horen en luisteren);
2. De fase van de tactiele waarneming (het voelen van de trillingen en resonantie van de instrumenten. In deze fase wordt de koppeling gemaakt tussen luisteren en voelen);
3. De fase van de motorische activiteit (het zelf spelen)
4. De fase van het relationele contact (het samen spelen).

Dit artikel verscheen onder de veelzeggende naam "Muziek als een weg naar buiten" In dit artikel wordt het belang van O.M.B. als onderdeel van de totale behandeling van een autistisch kind beschreven. Het daar beschreven therapeutisch proces wordt uiteengezet in de bovengenoemde viertal fasen. In dit artikel krijgt de jonge man K. op individuele basis O.M.B.. Het beschrijft hoe K. uiteindelijk door deze begeleiding tot dialoog met zijn omgeving kwam: *"Muziek is een universele ervaring, in de zin dat alle mensen er deel aan kunnen hebben. Voor het autistische kind kan de muziek een brug zijn tussen zijn gesloten wereld en de buitenwereld. Wat dit betreft bezit muziek het inherente vermogen om een uniek contact tot stand te brengen. In de behandeling van K. vormde het element klank de weg naar buiten toe, naar het contact. Muziek die dit kan bereiken groeit uit tot echte muziektherapie", zo luidt het slot van dit artikel.*

4.4 Samenvatting en conclusie

Als een behandelaar zich bewust blijft van de beschreven opbouw in muzikale vaardigheden is het dus mogelijk om tot werkelijke interacties of zelfs dialogen te komen met mensen die daar op gewone wijze niet toe in staat zijn. Ik denk dat het omschreven beroepsprofiel heel duidelijke kaders biedt waarbinnen ik mijn werk op kan starten. O.M.B. is wellicht een te klein vakgebied om op zich als volwaardige aanpak van ontwikkelingsproblemen te laten gelden. Als onderdeel van een globaal behandelingsplan waarin ook een goede basis pedagogische aanpak (orthopedagoog en mentor) en de eventueel noodzakelijke hogere niveautherapieën (zoals bijvoorbeeld fysiotherapie) aan bod komen, kan O.M.B. zeker een belangrijke positieve bijdrage leveren. Dit impliceert natuurlijk ook dat het proces regelmatig geëvalueerd moet worden binnen deze disciplines om met elkaar dezelfde doelen na te streven, maar ook om tot bredere inzichten te komen waarbij er mogelijk sprake is van bijstelling van het hoofdoel.